

Wspólna Polityka Rolna i jej wpływ na rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich po akcesji w Unii Europejskiej

Grażyna Wójcik

*Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Katedra Handlu i Instytucji Rynkowych,
ul. Rakowicka 27, 31-510 Kraków*

Wprowadzenie

Proces wejścia rolnictwa polskiego w strukturę europejską zmienia stopniowo polską wieś, która w wyniku wielu zaniedbań domaga się szeregu reform. Sektor rolny w Polsce został objęty ponadnarodową polityką Unii Europejskiej – Wspólną Polityką Rolną, która obowiązuje w krajach członkowskich. Stanowi ona jedną z podstawowych przesłanek kształtujących warunki uzdrowienia obszarów wiejskich, a jednocześnie przyczynia się do lepszego wykorzystania zasobów rolnych.

Wspólna Polityka Rolna (ang. Common Agricultural Policy – CAP; Leonard, 1998) jako zintegrowany system stwarza w Europie warunki do rozwoju nowoczesnego sektora rolnego oraz umożliwia szansę wykreowania konkurencyjnej gospodarki żywnościowej na możliwie najwyższym poziomie. Głównym atutem europejskiej WPR jest przede wszystkim stabilizacja koniunktury w rolnictwie i poprawa warunków życia ludności na wsi. Polski rolnik w związku z integracją z Unią ma między innymi zagwarantowane ceny najważniejszych artykułów rolnych z kilkunastoletnim wyprzedzeniem. Rynek rolny (w tym żywnościowy) charakteryzuje się niską stabilnością. Dlatego też, członkostwo unijne zapewnia rolnikowi określony poziom bezpieczeństwa finansowego oraz umożliwia racjonalne planowanie inwestycji w gospodarstwie rolnym. Istotnym instrumentem w ramach działania Wspólnej Polityki Rolnej jest program – Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich, który stwarza lepsze warunki rozwoju gospodarstw rolnych, jedno-

cznie przyspieszając ich trwałą modernizację.

Celem niniejszego artykułu jest zaprezentowanie istoty działań Wspólnej Polityki Rolnej w związku z członkostwem w Unii i wskazanie jej wpływu na rozwój rolnictwa oraz obszarów wiejskich.

Rys historyczny powstania Wspólnej Polityki Rolnej

Wspólna Polityka Rolna jest historycznie pierwszą spośród polityk społeczno-ekonomicznych Wspólnot Europejskich i jednocześnie najbardziej kosztownym sektorem w Unii europejskiej. Decyzję o jej wprowadzeniu zawarto w Traktacie Rzymskim o wspólnotach europejskich, który został podpisany 25 marca 1957 r. (Leonard, 1998). Podstawy Wspólnej Polityki Rolnej określają art. 38–47 traktatu (Wysokińska i Witkowska, 1999). Najistotniejszym jego założeniem było uznanie rolnictwa za obszar o szczególnym charakterze, zarówno pod względem ekonomicznym, jak i społecznym, przede wszystkim ze względu na zróżnicowane warunki naturalne oraz odmienne struktury produkcyjne¹. Konsekwencją tych założeń było powstanie wspólnego rynku, który spowodował, że zlikwidowano cła i restrykcje ilościowe w handlu między państwami człon-

¹ Chodzi o odmienną strukturę obszarową, jak też o to, że kapitał zainwestowany w rolnictwie jest znacznie mniej mobilny niż w innych działach gospodarki.

kowskimi, ustanowiono wspólną taryfę celną oraz wspólną politykę handlową wobec państw trzecich, usunięto przeszkody w swobodnym przepływie osób, usług i kapitału, zbliżono ustawodawstwa państw członkowskich w zakresie niezbędnym dla funkcjonowania wspólnego rynku. Wobec zaistniałych działań, zamiast wielu wyizolowanych rynków, w których każdy stosowałby protekcję wobec własnego rolnictwa, stworzono zunifikowany i ustabilizowany rynek (Romanowska, 2003).

W wyniku realizacji celów WPR w latach 60. i 70. XX w., związanych z wydatkami, wzrastały stopniowo zarówno ceny produktów rolnych, jak i dochody rolników. Wówczas w unijnym rolnictwie nastąpiły zasadnicze zmiany, wywierające znaczący wpływ na kształt wielu działań, m. in.: stopniowo wzrastała produktywność czynników wytwórczych, zoptymalizowano zasoby siły roboczej, zintegrowano sektor gospodarki żywnościowej.

System podtrzymywania dochodów rolniczych poprzez zagwarantowanie cen producentom rolnym stworzył silne bodźce do wzrostu produkcji i spowodował powstanie znacznych nadwyżek produktów rolnych. Skutkiem takiego działania było automatycznie wygenerowanie problemów związanych z przechowywaniem płodów rolnych, które stworzyły poważne koszty produkcyjne. Wówczas zaistniała pilna potrzeba zahamowania rosnącej produkcji, które rozpoczęto procesem wprowadzenia kwot mlecznych w 1984 r.

W 1988 r. w wyniku kryzysu Wspólnoty wprowadzono stabilizatory produkcji, które obniżały ceny gwarantowane, jeśli produkcja danego towaru przekroczyła określony limit. Począwszy od roku 1992, kiedy przyjęto projekt tzw. reformy MacSharry'ego, w której głównym celem było ograniczenie produkcji rolniczej i zapewnienie równowagi pomiędzy popytem a podażą, nastąpiły radykalne zmiany w instrumentarium Wspólnej Polityki Rolnej. Konsekwencją tych działań było stopniowe poszerzenie świadomości ludności wiejskiej, u której zaobserwowano znaczny wzrost zainteresowania zagadnieniami związanymi np. z alternatywnymi źródłami dochodu, ochroną środowiska, ekologią, higieną.

Główne cele reform Wspólnej Polityki Rolnej sformułowano w urzędowym dokumen-

cie Agenda 2000 w 1999 r. Wprowadziła ona koncepcję europejskiego modelu rolnictwa opartej na metodach produkcji bezpiecznej dla środowiska naturalnego, a przede wszystkim zdrowia konsumentów (Krasiuk, 2004).

Ostatnia reforma, zwana reformą Fischlera, została przyjęta w czerwcu 2003 r. Jej zasadniczym celem było stabilizowanie dochodów rolniczych oraz promowanie zrównoważonego i zorientowanego na rynek rolnictwa. Reforma ta wprowadziła system jednolitej płatności rolnej (ang. Single Farm Payment) oraz zasadę oddzielenia płatności od produkcji (ang. decoupling). Płatności dla gospodarstwa rolnego zostały natomiast uzależnione od spełniania kryteriów związanych z dobrą praktyką rolną i ustawowego gospodarowania. Zdaniem Musiał (2004), nastąpi zerwanie powiązań między wsparciem rolników a wielkością i rodzajem produkcji poprzez wprowadzenie nowego systemu płatności bezpośrednich. Wymienione działania wpłyną na konkurencyjność i zwiększenie orientacji rynkowej produktów rolnych, jednocześnie zapewniając stabilizację dochodów rolniczych (Musiał, 2004). Jednakże, istotne zmiany, które pojawiły się w związku z członkostwem unijnym, następowały sukcesywnie od 2005 r. i dotyczyły głównie programu rozwoju obszarów wiejskich w latach 2007–2013. Realizacja tego obszernego planu zakłada, że budżet zapewnia najwięcej środków na rozwój obszarów wiejskich, natomiast znacznie mniej na rozwój samego rolnictwa (szerzej poniżej).

Niedorozwój obszarów wiejskich i specyfika charakteru rolnictwa wymuszają stosowanie instrumentów Wspólnej Polityki Rolnej. Zrozumienie tej oczywistej prawdy jest zadaniem priorytetowym, koniecznym do sprawnego funkcjonowania działalności rolniczej i stawienia czoła globalnej konkurencji. Wdrażanie jej licznych programów zmienia stopniowo charakter polskiej wsi, jednocześnie przyczyniając się do kształtowania i wyznaczania kierunków rozwoju obszarów wiejskich, szczególnie teraz w procesie integracji.

Dlatego też, wśród podstawowych zadań Wspólnej Polityki Rolnej jest przede wszystkim zapewnienie godziwych warunków życia ludności wiejskiej, stwarzanie alternatywnych źródeł dochodu, stabilizacja dochodów rolniczych, modernizowanie gospodarstw rolnych i zachowanie

zrównoważonego rozwoju rolnictwa. Według opinii Kachel (2004), producenci rolni, którzy chcieliby być konkurencyjni na jednolitym rynku europejskim, muszą wziąć pod uwagę kluczowe założenia w prowadzeniu działalności rolniczej, takie jak: modernizacja i specjalizacja gospodarstw oraz wprowadzenie standardów w produkcji żywności. Rola omawianej polityki na przestrzeni wieków wciąż wzrasta i zmienia się w zależności od aktualnych potrzeb na rynku rolnym. Zakres jej działań jest dość obszerny i w związku z tym napotyka na szereg trudności związanych z aktywnym i skutecznym wprowadzaniem.

Elementy Wspólnej Polityki Rolnej

Rynek rolny jest sceną, na której odbywa się gra popytu i podaży. Popyt oraz podaż podlegają regułom ekonomicznym, społecznym i prawnym w postaci zasad, regulacji i wytycznych. Dlatego też, regulowanie procesów rynkowych, zachodzących w obrębie wspólnego rynku, jest najstarszym odcinkiem Wspólnej Polityki Rolnej. Jego funkcjonowanie opiera się na trzech podstawowych zasadach (Jędrzejewski, 2001):

- Zasada wspólnego rynku, związana ze swobodnym przepływem produktów rolnych między państwami członkowskimi;
- Zasada preferencji wspólnoty, która oznacza pierwszeństwo zbytu na rynku wspólnoty i ochronę rynku wewnętrznego przed tańszymi produktami z importu;
- Zasada solidarności finansowej, która zobowiązuje wszystkie kraje członkowskie do solidarnego uczestnictwa w kosztach funkcjonowania polityki rolnej.

Wśród licznych elementów wspierających Wspólną Politykę Rolną na szczególną uwagę zasługuje instrumentarium wspomagające działalność rolniczą, które ma na celu podtrzymywanie cen rynkowych, ograniczenia ilościowe, bezpośrednie podtrzymywanie dochodów oraz inne działania na rzecz poprawy sytuacji w rolnictwie.

Podtrzymywanie cen rynkowych prowadzi do kształtowania poziomu cen unijnych –

wyższych od cen światowych. Osiągane jest to poprzez stosowanie instrumentów polityki handlowej, zakupy interwencyjne, subsydiowanie eksportu rolnego, a także zagospodarowanie nadwyżek. Podtrzymywanie ceny rynkowej podnosi zarówno ceny towarów wytwarzanych przez producentów krajowych, jak i ceny żywności kupowanej przez konsumentów, co powoduje jednocześnie wzrost produkcji oraz ogranicza konsumpcję.

Ograniczenia ilościowe stosowane są w połączeniu z podtrzymywaniem cen lub dotacjami wyrównawczymi. Polegają one głównie na ograniczeniu produkcji, czyli utrzymywaniu jej na poziomie niższym od tego, jaki miałby miejsce bez stosowania ograniczeń. Pozwala to na zmniejszenie zakłóceń w handlu oraz ogranicza wydatki budżetowe państwa w celu subsydiowania eksportu (Dąbrowski, 2000).

Bezpośrednie podtrzymywanie dochodów polega na tym, że producenci rolni w UE otrzymują pewną sumę pieniędzy ponad to, co uzyskują ze sprzedaży swych produktów na rynku. Zwiększa to znacząco dochody rolnicze, nie wpływając jednocześnie na ceny konsumenta czy producenta.

Inne znaczące formy wspierania rolnictwa to między innymi: redukcja kosztów produkcji, usługi ogólne. Są to działania redukujące koszty w dłuższym okresie czasu, natomiast korzyści z nich nie trafiają bezpośrednio do producentów rolnych (Romanowska, 2003).

Ocenę głównych elementów Wspólnej Polityki Rolnej można oprzeć na założeniach, że reformy i zasady będą się zmieniać w przyszłości, jednak bez znacznego uszczerbku dla rolnictwa – zostanie utrzymana zasada solidarności finansowej, tak jak w innych krajach Unii (Zalewska, 2000). Dlatego też, wspomniana ocena wydaje się zasadna, co prowadzi do wniosku, że głównymi motywami przemawiającymi za dalszymi reformami Wspólnej Polityki Rolnej są przede wszystkim następujące przesłanki:

- innowacje technologiczne,
- unormowanie niestabilności cen surowców rolnych i żywności,
- zareagowanie na wzrastający popyt na świecie,
- uproszczenie procedur w zakresie WPR,
- wzmocnienie konkurencyjności na arenie europejskiej,

- uwzględnienie zwiększających się oczekiwań konsumentów,
- przypisanie większego znaczenia produktom nierynkowym,
- reagowanie na zmiany klimatyczne.

Zatem, z powyższych rozważań wynika, że Wspólna Polityka Rolna jest najważniejszą i najtrudniejszą wspólną polityką realizowaną w Unii Europejskiej, istotnym znaczeniu nie tylko dla samego rolnictwa, ale również całego społeczeństwa. Realizacja jej programów nie tylko zmienia stopniowo charakter polskiej wsi, ale ma również wpływ na całokształt Polski, szczególnie po procesie integracji. Dlatego, rozwijanie działań tej polityki i wdrażanie konkretnych reform jest podstawowym elementem wpływającym na rozwój rolnictwa, zwłaszcza teraz, po akcesji w Unii.

Wybrane programy Wspólnej Polityki Rolnej UE w Polsce

Od momentu uzyskania pełnego członkostwa w Unii Europejskiej (1 maja 2004 r.) głównym źródłem finansowania instrumentów wsparcia dla rolnictwa stał się przede wszystkim budżet wspólnotowy, który ma za zadanie wspierać dwa programy operacyjne: Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) i Sektorowy Program Operacyjny (SPO) – „Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego i Rozwój Obszarów Wiejskich” oraz płatności bezpośrednie (Wojtasik, 2006). Programy te wdrażają: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Agencja Rynku Rolnego oraz samorządy.

Działania zaproponowane w ramach PROW mają na celu wspieranie wielofunkcyjnego i zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich i są podstawą do budowania europejskiego modelu rolnictwa opartego na instrumentach Wspólnej Polityki Rolnej. Realizacja tego programu sprowadza się do celów strategicznych: zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich oraz poprawy konkurencyjności gospodarki rolno-żywnościowej.

W skład Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich w Polsce wchodzi następujące programy: renty strukturalne, programy rolno-środowiskowe i poprawa dobrostanu zwierząt,

zalesienie gruntów rolnych, dostosowanie gospodarstw rolnych do standardów Unii Europejskiej, wspieranie gospodarstw niskotowarowych, wspieranie grup producentów rolnych.

Zadaniem priorytetowym w instrumentarium przedsięwzięć rolno-środowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt jest realizacja działań, które mają przyczynić się do promocji ochrony środowiska zgodnie z normami unijnymi.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich przewiduje do 2013 r., że około 450 tysięcy hektarów ziemi przejmą młodzi rolnicy, bardziej skłonni do wprowadzania nowych technologii i kierunków produkcji (innowacyjności). Jest to jedna z dróg prowadzących do wzrostu konkurencyjności i dochodowości rolnictwa, a także poprawy struktury agrarnej. Zdecydowanie faworyzowani w ubieganiu się o pomoc finansową będą rolnicy, którzy nie ukończyli 50. roku życia i przekażą swoje gospodarstwa młodszemu pokoleniu.

W ramach PROW będą sukcesywnie uruchamiane kolejne instrumenty, takie jak: preferowanie określonych grup producentów rolnych, wspieranie działań na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW), zalesienie gruntów rolnych, zalesienie gruntów innych niż rolne, modernizacja gospodarstw rolnych, zwiększenie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej, a także różnicowanie w kierunku wartości nierolniczej.

Ponadto, w programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 przewidziano dwadzieścia trzy działania. Szacunkowo, najwięcej środków przeznaczono na cele o charakterze socjalnym. W okresie tym planuje się przeznaczyć: na renty strukturalne – prawie 2,19 mld euro, wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW) – prawie 2,29 mld euro oraz program rolno-środowiskowy – ponad 1,75 mld euro. Stosunkowo niewielką kwotę przeznaczono na rozwój rolnictwa. Działania, z których współfinansowany jest rozwój, obejmują jedynie: modernizację gospodarstw rolnych – 1,6 mld euro, ułatwienie startu młodym rolnikom – 440 mln euro i wsparcie dla grup producentów rolnych – 140 mln euro. Łączna wartość pakietów opiewa na 2,2 mld euro. Ponieważ całkowita kwota funduszy w ra-

mach PROW wynosi 17,2 mld euro, nie więcej niż 18% środków zostało przydzielone na rozwój rolnictwa (www.arimr.gov.pl).

Wymienione działania nieuchronnie prowadzą do znaczących zmian w sektorze rolniczym, które diametralnie wpłyną na wyznaczanie kierunków w rolnictwie i kształt obszarów wiejskich.

W ramach określonych działań Wspólnej Polityki Rolnej należy spodziewać się gwałtownego zmniejszenia zatrudnienia w rolnictwie, które będzie istotnie powiązane ze zmianami struktury obszarowej. W niedalekiej przyszłości zakłada się przede wszystkim zmniejszenie liczby gospodarstw indywidualnych na rzecz wielkoobszarowych. W związku z tym przewiduje się w prognozach, że do 2020 r. liczba gospodarstw indywidualnych zmniejszy się o 15%, lecz będą to gospodarstwa o silnej, spolaryzowanej strukturze obszarowej. Dlatego też, włączenie jednostek indywidualnych do grona śred-

nich i większych obszarowo spowoduje również zmiany, przede wszystkim w strukturze zatrudnienia, gdyż automatycznie zwiększy się automatyzacja w tych gospodarstwach, a tym samym zmniejszy zapotrzebowanie na zasoby ludzkie. Zatem, przeważająca część gospodarstw o charakterze rodzinnym, z uwagi na pewne trudności związane z osiągnięciem skali ekonomicznej zapewniającej parytet dochodowy, napotka na szereg trudności z utrzymaniem swych miejsc pracy i zostanie zmuszona do szukania alternatywnych źródeł dochodu. Taki model rolnictwa doskonale sprawdza się w pozostałych krajach unijnych, przynosząc wymierne korzyści.

Obszar użytkowanej ziemi rośnie w przedziale 20–50 ha, natomiast maleje w gospodarstwach o powierzchni powyżej 50 ha. W efekcie wyłania się wyraźniejsza koncentracja produkcji i wzrost znaczenia dużych gospodarstw rynkowych (Wilkin, 2006; Nurzyńska, 2006).

Tabela 1. Prognoza struktury agrarnej gospodarstw rolnych w 2020 r.
Table 1. Predicted structure of farms in 2020

Makroregion <i>Macroregion</i>	Liczba gospodarstw (szt.) <i>No. of farms</i>	Grupy obszarowe (ha UR) <i>Area groups (ha of UAA)</i>					
		1–2	2–5	5–10	10–20	20–50	50 i więcej <i>and over</i>
Środkowo-zachodni <i>Central-western</i>	147 660	26,1	20,8	8,0	13,3	25,2	6,6
Środkowo-wschodni <i>Central-eastern</i>	658 237	35,4	29,3	8,7	13,6	11,7	1,3
Południowo-wschodni <i>South-eastern</i>	580 862	49,6	35,7	7,8	4,7	1,8	0,4
Południowo-zachodni <i>South-western</i>	146 720	48,9	28,2	5,7	2,0	9,6	5,6
Północny <i>Northern</i>	149 720	33,1	28,2	13,9	3,9	11,8	8,5
Ogółem Total	1 682 764	40,5	30,6	8,5	8,6	9,3	2,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentu Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi: Strategia rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa na lata 2007–2013, z elementami prognozy do 2020 r.

Source: Author's own compilation based on the document of the Ministry of Agriculture and Rural Development: Strategy for the development of rural areas and agriculture in the years 2007–2013, with forecast elements until 2020.

Z prognozy wynika (tab. 1), że procesy koncentracji ziemi najsilniej rozwiną się na terenach środkowo-wschodnich i północnych.

Z przytoczonych danych jasno wynika, że największe rozdrobnienie będzie przypadało na południowe tereny kraju. Przewiduje się, że w nie-

dalekiej przyszłości istotnie spektakularne przeobrażenia agrarne będą związane ze zmniejszeniem się grupy gospodarstw od 5 do 10 ha UR. Skutkiem redukcji gospodarstw będzie nowa sytuacja, w której prowadzenie gospodarstwa rolnego będzie wymagać zatrudnienia jednej osoby, dlatego też liczba zatrudnionych musi analogicznie zbliżyć się do liczby gospodarstw.

Analizując prawdopodobieństwo spełnienia się zakładanej prognozy należy wziąć pod uwagę, na ile polityka rolna, która będzie realizowana w najbliższych latach, może wpłynąć na zmianę tendencji strukturalnych. Preferencje we Wspólnej Polityce Rolnej, zwłaszcza wspieranie nierolniczej działalności gospodarczej i uruchamianie programów rolno-środowiskowych, mogą sprzyjać dywersyfikacji funkcji gospodarstw rolnych i wzmocnieniu małopowiatowych jednostek. Tempo działań i kierunki koncentracji gruntów z pewnością będą zależne od sytuacji na rynku ziemi rolniczej.

Wśród licznych następstw wynikających ze skutków realizacji Wspólnej Polityki Rolnej można również wymienić: zasadnicze zmiany w produkcji i jej opłacalności, zróżnicowanie w dochodowości rolników, nowe uregulowania prawne etc (Wilkin, 2006). Sugerując się opinią specjalistów można natomiast stwierdzić, że dopłaty bezpośrednio będą w poważnym stopniu kształtować dochody rolnicze i odegrają znaczącą rolę w kształtowaniu polskiego rolnictwa. Uproszczony system płatności spowodował, że skorzystały z tych płatności prawie wszystkie gospodarstwa zarejestrowane w systemie. Jak wynika z obserwacji, najwięcej z tego instrumentu skorzystają gospodarstwa wielkoobszarowe.

W sferze regulacji należy natomiast wyodrębnić nowe systemy prawne, które umożliwiają sprawną organizację realizacji działań dla rolnictwa. Wdrażanie programów spowodowało kontakt rolników z bankami i służbami doradztwa rolniczego, które jednocześnie w znaczący sposób przyczyniły się do pogłębienia wiedzy w zakresie działań WPR. Nadal jednak ocena realnego wpływu i wymiernych korzyści WPR jest dość kłopotliwa ze względu na stosunkowo krótki okres oddziaływania instrumentów. Niewątpliwie, musi jeszcze upłynąć pewien okres od momentu aplikowania funduszy unijnych, zanim polska wieś zauważy zmiany i oceni skutki działań omawianej polityki.

Jak wynika z obserwacji, postęp cywilizacyjny znacznie przyspiesza wprowadzanie wszelkich zmian w kwestii uzdrowienia obszarów wiejskich, które wciąż pozostawiają wiele do życzenia. Wydaje się nie ulegać wątpliwości, że wykorzystywanie funduszy unijnych jest potrzebne i zasadniczo wspiera działania Wspólnej Polityki Rolnej.

Skutki powyższych działań w zakresie dobrego gospodarowania nadadzą określony charakter przyszłemu rolnictwu. Dlatego też, wymaga się przede wszystkim odpowiedniej wiedzy i konkretnego zaangażowania ludzi, od których zależy kształt i charakter polskiej wsi.

Podsumowanie

Działania Wspólnej Polityki Rolnej pozwalają na sformułowanie wniosków, które mają określony wpływ na rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich.

Kilkuletnia absorpcja funduszy unijnych pozwala na stwierdzenie, że wdrażane programy Wspólnej Polityki Rolnej umożliwiają naszemu rolnictwu kreowanie wielofunkcyjnego i zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Zdaniem Siekierskiego (2004), czynnikami wpływającymi na stopień absorpcji unijnych są m.in. dobrze zorganizowane doradztwo publiczne oraz właściwa współpraca instytucji rządowych, takich jak ośrodki doradztwa rolniczego, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Agencja Rynku Rolnego oraz organizacje pozarządowe.

Natomiast Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach tej polityki wśród innych ważnych celów stwarza solidne warunki rozwoju wszechstronnie trwałych ekonomicznie gospodarstw, warunkując tym samym lepszą ich modernizację. Każdy z wymienionych pakietów PROW ma swój wkład w tworzenie nowoczesnego i dojrzałego rolnictwa.

Dlatego też, niezwykle ważnym zadaniem przedstawionej polityki rolnej jest sformułowanie świadomości rolników, aby przede wszystkim sukcesywnie chcieli oddawać swe gospodarstwa młodszemu pokoleniu, które poprzez aktywne partycypowanie w wiedzy – potrafi skorzystać z instrumentów Wspólnej Polityki Rolnej. Jak wynika z danych statystycz-

nych, z biegiem lat zakres wsparcia dla rolników w postaci funduszy unijnych jest coraz większy, dlatego też wzrasta konieczność spełniania określonych kryteriów przez potencjalnych beneficjentów. Jedynie poprzez zrozumienie tej podstawowej prawdy i dostosowanie się do tych kryteriów rolnicy będą mogli odnosić określone korzyści.

W procesie wdrażania działań tytułowej polityki można jednakże spotkać istotne bariery przy realizacji programów Wspólnej Polityki Rolnej. Do najważniejszych z nich należy przede wszystkim wprowadzenie norm i kryteriów dotyczących ochrony środowiska, bezpieczeństwa żywności, zdrowia i dobrostanu zwierząt. Niestety, takie wymogi są nieodłącznym elementem w procesie budowania nowego wymiaru rolnictwa, które jak wynika z doświadczeń z powodzeniem działa w pozostałych krajach Unii.

Konkludując: pewna część instrumentów tej polityki będzie związana ze spełnieniem do-

datkowych wymogów przez rolników, w zamian za obietnicę większego dochodu, co jest naturalnym elementem absorpcji funduszy unijnych.

Zatem, uzyskiwanie wsparcia finansowego z Unii Europejskiej w kierunku rozwoju obszarów wiejskich oraz zaostrożenie kryteriów środowiskowych niewątpliwie napotka po drodze na szereg istotnych problemów, nie tylko finansowych, ale i organizacyjnych.

Rolnicy zapewne nie w pełni uświadomili sobie mechanizm działania omawianej polityki, polegającej na przejściu z pozycji lokalnego producenta o nieco wolnoturystycznym zachowaniu, na pozycję rolnika europejskiego, którego obowiązują ściśle określone reguły konkretnego postępowania, a przede wszystkim zmiana stereotypowego sposobu myślenia. Jednak, aby w pełni świadomie korzystać ze wsparcia unijnego, musimy poszukiwać nowego paradygmatu rolnictwa, opartego na solidnych fundamentach.

Literatura

Dąbrowski W. (2000). Teoria państwa i prawa. PWN, Warszawa, s. 23.

Europejska Integracja Polski z Unią Europejską (2000). IKiCHZ, Warszawa, s. 36.

Jędrzejewski I. (2001). Wspólna Polityka Rolna. W: Unia Europejska. Przygotowanie Polski do członkostwa, E. Kawecka, E. Synowiec (red.), Warszawa, 206 ss.

Kachel B. (2004). Implementation of support schemes for Polish farms since accession to the European Union. Mat. konf.: Spolcone v Europe, spolcone pre Europu. Faculta Ekonomiky a Manazmentu, SPU, NITRA, Słowacja.

Kraciuk J. (2004). Propozycja zmian we Wspólnej Polityce Rolnej. W: Wspólnoty Europejskie. Biuletyn Informacyjny, nr 11, listopad, s. 35.

Leonard D. (1998). Przewodnik po Unii Europejskiej. The Economist.

Musiał W. (2004). Obszary o niekorzystnych warunkach gospodarowania w dokumentach okołoaakcesyjnych. Małopolskie Stowarzyszenie Doradztwa Rolniczego z s. w Akademii Rolniczej w Krakowie.

Nurzyńska I. (2006). Nowe podstawy finansowania

rolnictwa i rozwoju wsi. W: Polska wieś 2006. Raport o stanie wsi. Fundacja na rzecz rozwoju Polskiego Rolnictwa, Warszawa; ss. 21–176.

Romanowska M. (2003). Finansowanie polityki rolnej Wspólnoty Europejskiej w świetle budżetu Wspólnot Europejskich na rok 2000. Warszawa, s. 26.

Sektorowy Program Operacyjny – Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich 2004–2006 (2004). MRiRW, Warszawa.

Siekierski J. (2004). Rola liderów wiejskich w absorpcji finansowych środków unijnych dla rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich. W: Wpływ integracji europejskiej na przemiany strukturalne obszarów o wysokim bezrobociu. Akademia Rolnicza w Szczecinie, Politechnika Koszalińska.

Wilkin J. (2006). Sami swoi? Rolnicy w UE. W: Polska wieś 2006. Raport o stanie wsi, Fundacja na rzecz rozwoju polskiego rolnictwa, Warszawa; ss. 9–20.

Wojtasik B. (2006). Dopłaty bezpośrednie – nowy instrument finansowy w rolnictwie. Zesz. Nauk. Zagadnienia Doradztwa Rolniczego, nr 2.

Wysokińska Z., Witkowska J. (1999). Integracja eu-

ropejska. Rozwój rynków. Warszawa, s. 168.

Źródła internetowe (witryny instytucji):

Zalewska B. (2000). Unia Europejska. Integracja Polski z Unią Europejską. IKiCHZ, Warszawa, s. 36.

www.arimr.gov.pl (1.11.2010);

www.minrol.gov.pl (15.11.2010).

COMMON AGRICULTURAL POLICY AND ITS IMPACT ON THE DEVELOPMENT OF AGRICULTURE AND RURAL AREAS AFTER POLAND'S ACCESSION TO THE EUROPEAN UNION

Summary

This article discusses the importance of the Common Agricultural Policy (CAP), which was adopted under the Treaty of Rome in 1957. The CAP is discussed in terms of two areas of its activity: important elements and programmes. One of these programmes is the development of rural areas. The aim of this programme is to change the agricultural policy in Poland and to create better conditions for rural areas in the future. Poland will obtain financial support from the EU provided that the new programmes are successfully implemented.

Wrzosówka – dawna polska rasa rodzima – *Wrzosówka* – old Polish native breed (fot. M.D.)